FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 18.10.2010
KOM(2010) 567 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

SAPARD-OHJELMAN VUOSIKERTOMUS VUODELTA 2009

SEK(2010) 1202

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

SAPARD-OHJELMAN VUOSIKERTOMUS VUODELTA 2009

1. JOHDANTO

Euroopan unioni (EU) on lisännyt vuodesta 2000 Keski- ja Itä-Euroopan kymmenen ehdokasmaan maaseudun kehittämiseen suunnattua liittymistä edeltävää tukeaan perustamalla Sapard-ohjelman, joka on maatalouden ja maaseudun kehittämisen erityinen liittymisohjelma. Sapard-ohjelman toteutukseen valittiin ainutlaatuinen menettely, sillä hakijavaltioiden kansalliset viranomaiset kantavat vastedes koko vastuun ohjelman toteutuksesta täysin hajautetun hallinnon kautta. Tavoitteena on muun muassa toteuttaa useita pienimuotoisia maaseudun kehittämishankkeita ja luoda rakenteet yhteisön säännöstön soveltamiseksi heti liittymisen jälkeen. Aiemmissa vuosikertomuksissa, jotka on julkaistu komission verkkosivustolla http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/publi/index_en.htm, on yksityiskohtaista tietoa Sapard-ohjelman toteutuksesta.

Tässä kertomuksessa käsitellään erityisesti Sapard-ohjelman täytäntöönpanoa ja rahoituksen toteutusta Bulgariassa, Romaniassa ja Kroatiassa, sillä EU:hun 1. toukokuuta 2004 liittyneiden kahdeksan uuden jäsenvaltion Sapard-ohjelmat on jo saatettu päätökseen. Nämä valtiot lopettivat vuonna 2004 uusien hankesopimusten teon Sapard-ohjelmissaan. Ne alkoivat sen sijaan tehdä sopimuksia maaseudun kehittämistä koskevissa liittymisen jälkeisissä ohjelmissa. Maksut niiden Sapard-ohjelmien lopullisille tuensaajille lopetettiin vuoden 2006 lopulla, ja komissio maksoi ohjelmien loppuerät vuosina 2007 ja 2008.

Bulgarian ja Romanian liityttyä EU:hun 1. tammikuuta 2007 Bulgaria lopetti sopimusten tekemisen Sapard-ohjelmien lopullisten tuensaajien kanssa 31. heinäkuuta 2007 ja Romania 31. lokakuuta 2007.

Ehdokasmaa Kroatian ohjelma hyväksyttiin 8. helmikuuta 2006 tehdyllä komission päätöksellä. Kroatia voi saada hallinnoinnin siirtämisestä 29. syyskuuta 2006 tehdyn komission päätöksen mukaisesti Sapard-rahoitusta. Sopimukset tämän ohjelman tuensaajien kanssa tehtiin elokuuhun 2009 mennessä.

Viimeiset maksut näiden ohjelmien tuensaajille maksettiin vuoden 2009 lopulla, ja loppuerää koskevat hakemukset esitettiin komissiolle joulukuun lopussa vuonna 2009.

Sapard-ohjelman vuosikertomukset on laadittu vuosilta 2000–2008. Koska ohjelman täytäntöönpano on lopetettu vuonna 2009, tätä vuotta koskeva vuosikertomus on viimeinen.

2. OHJELMIEN TÄYTÄNTÖÖNPANO JA HALLINNOINTI

2.1 Rahoituksen toteutuksen tulokset yleisesti[1]

Sapard-ohjelman vuosikertomuksessa vuodelta 2005 arvioitiin tavoitteiden saavuttamista sopimuksenteon päätökseen saattaneissa kahdeksassa uudessa jäsenvaltiossa. Vuoden 2007 vuosikertomuksessa esitettiin vastaavanlainen analyysi Bulgariasta ja Romaniasta niiden saatettua sopimuksenteon päätökseen vuonna 2007. Täytäntöönpanon tulokset Kroatiassa, jossa sopimustenteko ja maksut lopullisille tuensaajille lopetettiin vuonna 2009, esitetään jäljempänä.

Koska Bulgaria ja Romania lopettivat vuonna 2007 sopimusten tekemisen Sapard-ohjelman lopullisten tuensaajien kanssa, niiden ohjelmien täytäntöönpanossa keskityttiin vuonna 2009 pääasiassa kysymyksiin, jotka liittyvät rahoituksen toteutukseen ja varainkäytön valvontaan. Kroatialla oli vuoden 2009 aikana kuitenkin edelleen mahdollisuus tehdä EU:n varoja koskevia sopimuksia lopullisten tuensaajien kanssa. Sopimustenteko lopetettiin elokuussa 2009.

Vuoden 2009 loppuun mennessä **Sapard-varoja** oli myönnetty tuensaajamaille vuosiksi 2000–2006 yhteensä 2 890,3 miljoonaa euroa, josta 1 334,1 miljoonaa euroa oli myönnetty niille kahdeksalle jäsenvaltiolle[2], jotka liittyivät EU:hun vuonna 2004, ja 1 556,2 miljoonaa euroa Bulgarialle, Romanialle ja Kroatialle. Bulgarian ohjelmassa vuonna 2009 tehdyn maksusitoumusten vapauttamisen vuoksi 2 890,3 miljoonan euron kokonaissumma oli 45,7 miljoonaa euroa pienempi kuin edellisvuonna.

Vuosien 2000–2009 aikana **komissio maksoi** käytännössä yhteensä 2 700,5 miljoonaa euroa[3]. Kahdeksalle uudelle jäsenvaltiolle maksettiin 99,6[4] prosenttia niille myönnetystä kokonaismäärästä ja Bulgarialle, Romanialle ja Kroatialle 88,2[4] prosenttia.

Vuonna 2009 komission pelkästään Bulgarialle, Romanialle ja Kroatialle maksamien maksujen määrä oli 254,1 miljoonaa euroa.

Rahoituksen toteutumisaste vuoden 2009 lopussa – 88,2 prosenttia – on parempi kuin vuoden 2008 lopussa, jolloin rahoituksen toteutus hidastui varainhoidon valvontaan Bulgariassa ja Romaniassa liittyvien kysymysten vuoksi ja siksi, että tuensaajat Kroatiassa ottivat varoja vähän käyttöön. Toteutumisasteet näissä maissa olivat 46 prosenttia vuoden 2006 lopussa, 62 prosenttia vuoden 2007 lopussa ja 69,8 prosenttia vuoden 2008 lopussa.

2.2 Hankesopimukset ja rahoituksen toteutuminen[5]

2.2.1 Kahdeksan uutta jäsenvaltiota

Kahdeksassa uudessa jäsenvaltiossa tehtiin yli 34 000 hankesopimusta, joissa **yhteisön rahoitusosuus** oli yli 1 448 miljoonaa euroa. Ohjelmien rahoituksen toteutumisasteet olivat 100 prosenttia muuten paitsi Latviassa, jossa toteutumisaste oli 95 prosenttia[4].

---

1 Ks. liite A.

2 Tšekki (CZ), Viro (EE), Unkari (HU), Latvia (LV), Liettua (LT), Puola (PL), Slovakia (SK) ja Slovenia (SI).

3 Ennakkorahoitus ja maksujen korvaukset.

4 Ks. lisätietoja rahoituksen toteutumisesta maittain liitteessä A olevasta taulukosta 3.

5 Ks. hankesopimusten lukumäärä ja tuensaajille maksetut maksut maittain liitteessä B .

2.2.2 Romania[6]

Kun Romania lopetti sopimusten teon lopullisten tuensaajien kanssa 31. heinäkuuta 2007, sopimusten kattama määrä oli 1 132 miljoonaa euroa.

Vuoden 2009 lopussa sopimusten kattama EU:n varojen määrä oli supistunut 31. joulukuuta 2008 todetusta 1 066 miljoonasta eurosta noin 1 023 miljoonaan euroon, kun hyväksyttyjä ja loppuun saatettuja hankkeita oli noin 4 400. Sopimusten kattama määrä on peruuntuneiden hankkeiden vuoksi supistunut lähes 10 prosenttia vuodesta 2007.

Kolmen suurimman toimenpiteen (”*maatilainvestoinnit*”, ”*maatalous- ja kalastustuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen*” sekä ”*maaseudun infrastruktuuriin tehtävät investoinnit*”) osuus ohjelman sopimusten kattamasta määrästä oli 88 prosenttia, kun hyväksyttyjä ja loppuun saatettuja hankkeita oli yli 3 200. Romanialle ohjelman alusta alkaen suoritettujen maksujen, mukaan lukien ennakkomaksut, määrä vuoden 2009 lopulla oli 1 030,7 miljoonaa euroa eli 88,9 prosenttia Sapard-ohjelman kokonaisrahoituksesta.

2.2.3 Bulgaria[6]

Kun Bulgaria lopetti sopimusten teon lopullisten tuensaajien kanssa 31. lokakuuta 2007, sopimusten kattama määrä oli 458 miljoonaa euroa.

Vuoden 2009 lopussa sopimusten kattama EU:n varojen määrä oli supistunut 31. joulukuuta 2008 todetusta, yli 2 700 hyväksytylle ja loppuun saatetulle hankkeelle varatusta 376 miljoonasta eurosta noin 346 miljoonaan euroon, kun hyväksyttyjä ja loppuun saatettuja hankkeita oli yli 2 600. Sopimusten kattama määrä on peruuntuneiden hankkeiden vuoksi supistunut lähes 25 prosenttia vuodesta 2007.

Kolmen suurimman toimenpiteen (”*maatilainvestoinnit*”, ”*maatalous- ja kalastustuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen*”, mukaan lukien alatoimenpide ”*tukkumarkkinat*”, sekä ”*vaihtoehtoisia tulonlähteitä tarjoavan taloudellisen toiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen*”) osuus ohjelman sopimusten kattamasta määrästä oli 82 prosenttia, kun hyväksyttyjä ja loppuun saatettuja hankkeita oli yli 2 200.

Varojen vähäinen käyttö vuoden 2007 lopulla ja vuoden 2008 aikana aiheutti sen, että EU:n varoja koskevia maksusitoumuksia vuodelta 2008 vapautettiin 27,6 miljoonan euron arvosta ja 45,7 miljoonan euron arvosta vuonna 2009. Ohjelmaan alun perin myönnetty kokonaismäärä supistui tämän vuoksi 16 prosenttia 444,7 miljoonasta eurosta 371,4 miljoonaan euroon.

Bulgarialle ohjelman alusta alkaen suoritettujen maksujen, mukaan lukien ennakkomaksut, määrä vuoden 2009 lopulla oli 327,6 miljoonaa euroa eli 88,2[4] prosenttia Sapard-ohjelman kokonaisrahoituksesta. Toteutumisaste oli alun perin myönnettyyn 444,7 miljoonan euron määrään verrattuna 73,6 prosenttia.

2.2.4 Kroatia[6]

Kroatian Sapard-ohjelma hyväksyttiin helmikuussa 2006 ja sen hallinnoinnin siirtäminen syyskuussa 2006. Ohjelmaan sidottiin 25 miljoonaa euroa vuoden 2006 yhtenäisen vuotuisen

---

[6] Ks. tiedot täytäntöönpanosta Romaniassa, Bulgariassa ja Kroatiassa liitteessä C.

rahoitussopimuksen perusteella. Näitä varoja on myönnetty toimenpiteisiin ”*maatilainvestoinnit*” (34 %) sekä ”*maatalous- ja kalastustuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen*” (66 %).

EU:n varoja koskevien sopimusten tekemistä lopullisten tuensaajien kanssa jatkettiin elokuuhun 2009, ja vuoden 2009 lopulla sopimusten kattama määrä oli noin 12,7 miljoonaa euroa eli 51 prosenttia ohjelmaan myönnetystä kokonaismäärästä.

Vuoden 2009 lopussa hyväksyttyjä ja loppuun saatettuja hankkeita oli 37. Kroatialle ohjelman alusta alkaen suoritettujen maksujen määrä, mukaan lukien 7,2 miljoonan euron ennakkomaksu, oli 14,0 miljoonaa euroa eli 55,8[4] prosenttia Sapard-ohjelman kokonaisrahoituksesta.

Ohjelmakauden 2000–2006 lopulla hyväksytyn yksivuotisohjelman tarkoituksena oli auttaa Kroatiaa perustamaan EU:n varojen hallinnointiin tarvittavat elimet ja saavuttamaan hallinnolliset valmiudet. Ponnistuksista huolimatta Kroatia pystyi ottamaan käyttöön vain noin puolet tähän varatuista varoista. Sapard-ohjelmasta saatu kokemus oli hyödyksi Ipard-ohjelmasta maaseudun kehittämiseen myönnettävän liittymistä edeltävän tuen valmistelussa ja täytäntöönpanossa.

2.2.5 Loppuerää koskeva maksatushakemus

Bulgarian, Romanian ja Kroatian loppuerää koskevat maksatushakemukset jätettiin komissiolle joulukuun 2009 lopussa. Kun **ilmoitettuja EU-menoja** verrataan ohjelmille alun perin myönnettyyn EU:n rahoitusosuuteen, toteutumisaste on Bulgariassa 72 prosenttia, Romaniassa 87 prosenttia ja Kroatiassa 48 prosenttia. Alikäytön vuoksi varoja jäi käyttämättä Bulgarian ohjelmassa 123 miljoonaa euroa, Romanian ohjelmassa 152 miljoonaa euroa ja Kroatian ohjelmassa 13 miljoonaa euroa. Koska komission näille ohjelmille jo maksamat määrät, ennakot mukaan luettuina, ylittivät lisäksi ilmoitetut menot, komissio perii takaisin näiden ohjelmien negatiiviset loppuerät. Ilmoitettujen määrien perusteella loppueriä peritään alustavien laskelmien mukaan noin 5,9 miljoonaa euroa Bulgarialta, 23,3 miljoonaa euroa Romanialta ja 1,9 miljoonaa euroa Kroatialta. Loppuerien määrät kuitenkin vielä varmennetaan, tilit tarkastetaan ja hyväksytään ja komissio antaa niistä hyväksymispäätöksen.

2.2.6 Vipuvaikutus

Julkisten varojen kokonaismäärä, joka on ilmoitettu maksetuksi kaikista Sapard-ohjelmista lopullisille tuensaajille, oli vuoden 2009 lopulla 3 564 miljoonaa euroa, ja yhteisörahoituksen osuus tästä oli 2 669 miljoonaa euroa. Koska Sapard-ohjelmassa tehdyistä investoinneista suuri osa on tuloja tuottavia investointeja, joita tuetaan 50 prosenttiin asti julkisista varoista, Sapard-välineestä maksetun yhteisön tuen välitön kokonaisvaikutus, joka sisältää myös yksityisen rahoituksen, on noin 6 378 miljoonaa euroa investointeina ja tarjottuina palveluina. Jokainen euro, jonka yhteisö myöntää Sapard-tukena, tuottaa siten **2,39 euron** investoinnin.

Bulgarian ohjelmassa vipuvaikutus on 2,79 euroa, Romanian ohjelmassa 1,97 euroa ja Kroatian ohjelmassa 2,70 euroa. Maaseudun infrastruktuuriin tehtäviin investointeihin ei liity lainkaan yksityistä rahoitusta, ja Romanian ohjelmassa tällaisten investointien osuus oli 45 prosenttia ilmoitetuista kokonaismenoista. Tästä syystä vipuvaikutus on Romanian ohjelmassa selvästi alhaisempi kuin Bulgarian ja Kroatian ohjelmissa.

3. SEURANTA JA OIKEUDELLISET NÄKÖKOHDAT

EU teki vuoden 2009 aikana edelleen läheistä seuranta- ja arviointiyhteistyötä tuensaajamaiden eli Bulgarian, Romanian ja Kroatian kanssa. Jatkuvan seurannan lisäksi vuonna 2009 järjestettiin neljä seurantakomitean kokousta. Näistä yksi käsitteli Bulgariaa, yksi Romaniaa ja kaksi Kroatiaa.

Komissio pidensi joulukuussa 2008 Bulgarian, Romanian ja Kroatian kanssa vuoden 2008 lopusta vuoden 2009 loppuun allekirjoitettuihin vuotuisiin rahoitussopimuksiin liittyvää maksusitoumusten vapauttamisen määräaikaa vuodella niin, että määrä aika on nyt ”n+3”, jotta kyseiset kolme maata saisivat tilaisuuden korottaa varojen käyttöastetta, kun ne voivat suorittaa Sapard-ohjelman hankkeisiin liittyviä maksuja vuoden 2009 loppuun.

Bulgarian ohjelmaa muutettiin komission päätöksellä vuonna 2009[7]. Päätös koskee rahoitustaulukon muuttamista sen huomioon ottamiseksi, että vuoden 2005 vuotuisen rahoitussopimuksen määrärahoja vapautettiin 45,7 miljoonaa euroa. Se osa vapautetusta määrästä, jota oli vielä käyttämättä vuoden 2008 loppuun mennessä, vapautettiin siis ”n+3”-vapauttamissäännön perusteella.

Romanian ja Kroatian ohjelmia ei muutettu komission päätöksillä.

4. HALLINNOINNIN SIIRTÄMISEEN, TILINTARKASTUKSEEN JA VALVONTAAN LIITTYVÄ TOIMINTA

4.1 Tuen hallinnoinnin siirtämisen ja tarkastuskäyntien nykytilanne[8]

Sapard-ohjelmassa varmennus tapahtuu maatalouden rahastojen periaatteiden ja asiaan liittyvien varainhoitoasetuksen ulkoista apua koskevien säännösten mukaisesti perustetun ohjelmien hallinnointi- ja valvontajärjestelmän avulla. Kyseessä on hajautettu järjestelmä, jonka kuusi pääominaisuutta ovat seuraavat:

– kunkin ehdokasmaan perustamat ja hyväksymät Sapard-virastot vastaavat ohjelmien täytäntöönpanosta,

– komissio myöntää hallinnointivaltuudet,

– säännöt 100 prosentin jälkitarkastuksista, joita Sapard-virastot tekevät kaikille hankkeille ja niihin liittyville maksuille ennen hankkeen hyväksymistä ja kutakin maksutapahtumaa,

– säännöt jälkitarkastuksista, joita Sapard-virastot tekevät kaikille hankkeille viiden vuoden kuluessa hankkeen loppumaksun maksamisesta,

– Sapard-virastojen tilien tarkastuttaminen ja hyväksyttäminen riippumattomilla tarkastajilla,

– kaksivaiheinen tilien tarkastus- ja hyväksymismenettely: vuotuinen tilien tarkastamis- ja hyväksymismenettely, jossa määritellään se Sapard-virastojen

---

[7] Ks. liite D.
[8] Ks. liite E.

edellisen varainhoitovuoden aikana käyttämä menojen määrä, joka voidaan laskuttaa Sapard-varoista, sekä sääntöjenmukaisuustarkastus, jossa suljetaan rahoituksen ulkopuolelle menot, jotka eivät ole sovellettavien sääntöjen mukaisia.

Vuonna 2009 ei tehty hallinnoinnin siirtämistä koskevia komission päätöksiä eikä tarkastuskäyntejä.

Komission asetuksen (EY) N:o 2222/2000 mukaisesti komissio valvoo, että kyseisen asetuksen ja sen liitteen edellytyksiä ja säännöksiä noudatetaan jatkuvasti. Tähän liittyen tehtiin yksi tarkastuskäynti Kroatiaan joulukuussa 2009. Näiden tarkastusten tulosten perusteella näyttää siltä, että hyväksymisperusteet täyttyvät yleisesti. On kuitenkin todettava, ettei hankkeita eikä erityisesti niiden tukikelpoisuutta tarkastuksen laajuuden vuoksi analysoitu yksityiskohtaisesti, joten sääntöjenmukaisuustarkastuksia voidaan tehdä vielä myöhemmin.

4.2 Toimintasuunnitelmat ja Bulgarian ja Romanian korvausten maksatuksen jatkaminen vuonna 2009

Kuten vuotta 2008 koskeneessa Sapardin vuosikertomuksessa kerrottiin, Bulgariassa ja Romaniassa vuonna 2008 tehtyjen tarkastuskäyntien perusteella kummankin maan viranomaisia pyydettiin Bulgarialle kesäkuussa ja Romanialle heinäkuussa 2008 lähetetyillä kirjeillä laatimaan toimintasuunnitelma valvonnan puutteiden korjaamiseksi ja ilmoittamaan suunnitelman täytäntöönpanosta komissiolle. Näille maille ilmoitettiin myös, että komissio keskeyttää ilmoitettujen menojen korvaamisen Bulgariassa kolmen tärkeän toimenpiteen ja Romaniassa kaikkien toimenpiteiden osalta, kunnes toimintasuunnitelmat on pantu asianmukaisesti täytäntöön.

Komissio seurasi vuonna 2009 edelleen tiiviisti toimintasuunnitelmien täytäntöönpanoa. Komissio on tarkastellut saamiaan lisätietoja, joiden mukaan virastolta ja valvontaviranomaiselta edellytetyt lisätoimet on toteutettu ja niistä on raportoitu vaatimusten mukaisesti. Pyydettyjen lisätietojen ja riippumattomilta tarkastusviranomaisilta toimintasuunnitelmien asianmukaisesta täytäntöönpanosta saatujen lausuntojen perusteella ilmoitettujen menojen maksatusta Romanialle jatkettiin heinäkuussa 2009 ja Bulgarialle syyskuussa 2009. Lisätietoja aiheesta esitetään kohdassa 4.4.

4.3 Tilien tarkastamista ja hyväksymistä koskevat päätökset

Asetuksessa (EY) N:o 2222/2000 edellytetään, että komissio tarkastaa ja hyväksyy ehdokasmaihin perustettujen Sapard-virastojen tilit. Komissio teki tämän perusteella 30. syyskuuta 2009 päätöksen Kroatian vuoden 2008 tilien tarkastamisesta ja hyväksymisestä.

Romanian ja Bulgarian Sapard-virastojen tilien tarkastamista ja hyväksymistä koskevat päätökset voidaan tehdä vasta sen jälkeen, kun pyydettyjä lisätietoja on tarkasteltu. Huomautettakoon, että Romanian vuoden 2007 tilien tarkastamista ja hyväksymistä koskevat päätökset ovat vastaavanlaisista syistä edelleen tekemättä.

4.4 Sääntöjenmukaisuustarkastukset

Komissio teki vuonna 2009 kaksi Sapard-menoja koskenutta sääntöjenmukaisuustarkastuskäyntiä, yhden Romaniaan marraskuussa ja toisen Bulgariaan joulukuussa.

Näiden käyntien yhteydessä tarkasteltiin Sapard-tukea saavien toimenpiteiden uutta hallinto-, valvonta- ja seuraamusjärjestelmää. Lisäksi tarkasteltiin toimintasuunnitelmien täytäntöönpanon jatkotoimia kyseisissä toimenpiteissä. Tarkastuskäyntien perusteella hallinto-, valvonta- ja seuraamusjärjestelmä on aiempaa parempi ja toimintasuunnitelma on pantu täytäntöön. Käyntien yhteydessä todettiin kuitenkin joitakin muita hallintoon ja paikalla tehtäviin tarkastuksiin liittyviä heikkouksia.

4.4.1 Romania

Romaniassa sääntöjenmukaisuustarkastuskäynnillä keskityttiin toimenpiteisiin ”*jalostus ja kaupan pitäminen*”, ”*maaseudun infrastruktuurin kehittäminen ja parantaminen*”, ”*maatilainvestoinnit*” ja ”*taloudellisen toiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen*”. Romanian viranomaisilta vaaditun toimintasuunnitelman täytäntöönpano varmistettiin myös valittujen toimenpiteiden aineistotarkastuksilla ja paikalla tehdyillä tarkastuksilla sekä muilla testeillä. Tarkastuksilla pyrittiin saamaan varmuus erityisesti siitä, että valvontajärjestelmässä käytettiin hyväksyttyjä menettelyjä ja tarkastukset toimitettiin vaatimusten mukaisesti.

Havainnot koskivat pääasiassa Sapard-viraston harjoittamaan valvontaan liittyviä paikalla tehtäviä tarkastuksia, toimenpiteiden tarkastusraporttien todiste- ja asiakirja-aineistoa ja viitehintojen tietokannan hallinnointia.

4.4.2 Bulgaria

Bulgariassa sääntöjenmukaisuustarkastuskäynnillä keskityttiin toimenpiteisiin ”*maatilainvestoinnit*”, ”*maatalous- ja kalastustuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen*”, ”*vaihtoehtoisia tulonlähteitä tarjoavan taloudellisen toiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen*”, ”*kylien kunnostaminen ja kehittäminen*”, ”*maaseutuperinnön ja kulttuuriperinteiden suojeleminen ja säilyttäminen*” ja ”*maaseudun infrastruktuurin kehittäminen ja parantaminen*”. Bulgarian viranomaisilta vaaditun toimintasuunnitelman täytäntöönpano varmistettiin myös valittujen toimenpiteiden aineistotarkastuksilla ja paikalla tehdyillä tarkastuksilla sekä muilla testeillä.

Havainnot koskivat pääasiassa sitä, ettei paikalla tehtävien tarkastusten muistilistassa ollut mainintaa siitä, miten mittaukset tehdään, ja tarkastusraporteista puuttuvaa aineistoa.

Sääntöjenmukaisuustarkastusten seurauksia, kuten mahdollisten rahoitusoikaisujen tekemistä toteutuneisiin menoihin, pohditaan tilien tarkastamista ja hyväksymistä koskevien menettelyjen päätteeksi.

4.5 Raportointi väärinkäytöksistä ja petoksista

Havaittujen väärinkäytösten raportointivelvollisuus vahvistetaan tuensaajamaiden kanssa tehdyn monivuotisen rahoitussopimuksen F jaksossa.

OLAF sai vuonna 2009[9] yhteensä 367 ensimmäistä ilmoitusta ja 667 päivitettyä tiedonantoa Sapard-ohjelmien yhteydessä havaituista väärinkäytöksistä yhdeksässä jäsenvaltiossa ja ehdokasmaa Kroatiassa.

---

[9] Ks. liite F. Kattaa ainoastaan kolme raportointineljännestä vuonna 2009.

Raporttien määrä kasvoi 59 prosenttia vuodesta 2008. Eniten raportteja saatiin Bulgariasta, Romaniasta ja Puolasta. Tilanne näyttäisi olevan muuttumassa. Bulgariassa raportoitujen tapausten määrä kasvoi 56:sta vuonna 2008 250:een vuonna 2009, Puolassa tapausten määrä kasvoi hieman eli 2 prosenttia, kun taas Romaniassa määrä väheni 42 prosenttia. Unkarissa raportoinnit vähenivät 36 prosenttia, ja Kroatiasta ei raportoitu yhdestäkään uudesta tapauksesta.

EU:n rahoitusosuus Sapard-ohjelmista, joissa havaittiin vuonna 2009 väärinkäytöksiä, on kasvanut 103 prosenttia vuodesta 2008 ja takaisin perittävä määrä 139 prosenttia. Eniten takaisinperittävää on Bulgariassa.

Petosepäilyraportteja saatiin vain Bulgariasta, Romaniasta, Unkarista ja Puolasta. Niiden osuus vuoden 2009 tapauksista oli Bulgariassa 77 prosenttia, Unkarissa 14 prosenttia, Romaniassa 5 prosenttia ja Puolassa 2 prosenttia.

Vuonna 2009 yleisimmät toteamismenetelmät olivat ”tilintarkastus” (21 % kaikista tapauksista), ”asiakirjojen tarkastaminen” (15 %), ”kansallinen hallinnon tai varainhoidon valvonta” (15 %) ja ”hallintoelinten tai yksiköiden yhteistyö” (11 %).

Yleisimpiä väärinkäytöksiä vuonna 2009 olivat ”tausta-asiakirjojen väärentäminen” (29 % tapauksista), ”muiden sääntöjen tai sopimusehtojen noudattamatta jättäminen” (13 %) ja ”julkisia hankintoja koskevien sääntöjen rikkominen” (11 %). Suurin muutos verrattuna vuoteen 2008 on havaittavissa väärennettyjen tausta-asiakirjojen osuudessa, sillä niiden osuus on kasvanut 18 prosentista 29 prosenttiin. Kaikki tapaukset koskivat Bulgariaa.

OLAF jatkoi vuonna 2009 Sapard-toimenpiteeseen ”maatalous- ja kalastustuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen” liittyvien räikeiden petosten ja väärinkäytösten tutkintaa sekä Bulgariassa että Romaniassa. OLAFin tutkimuksissa on saatu näyttöä järjestelmällisistä petoksista useissa Sapard-varoin tuetuissa hankkeissa. Näyttö on toimitettu kullekin oikeusviranomaiselle ja maksajavirastolle asianmukaisia toimia varten (oikeudellinen tutkinta ja varojen takaisinperintä).

Useat Sapard-varoin Bulgariassa ja Romaniassa tuettuja hankkeita koskevat OLAFin tutkimukset olivat vielä kesken vuoden 2009 lopussa, ja itse asiassa niiden määrä oli kasvussa.

5. SIIRTYMINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMIIN JA LIITTYMISTÄ VALMISTELEVAAN TUKIVÄLINEESEEN (IPA)

Komission asetuksessa (EY) N:o 447/2004 annetaan säännöt, joiden tarkoituksena on helpottaa siirtymistä Sapard-tuesta Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tukiosastosta liittymisen jälkeen maksettavaan rahoitukseen. Liittymisen jälkeen, kun Sapard-sopimusten teko lopullisten tuensaajien kanssa lopetettiin, EU:hun vuonna 2004 liittyneillä jäsenvaltioilla oli mahdollisuus sisällyttää ohjelmakauden 2004–2006 maaseudun kehittämisohjelmiin hankkeita, joihin tarvittavat määrärahat oli Sapard-ohjelmassa käytetty loppuun tai niitä ei ollut riittävästi. Viroa ja Latviaa lukuun ottamatta kaikki maat hyödynsivät tämän mahdollisuuden.

Komission asetuksen (EY) N:o 248/2007 ehtojen mukaan Bulgarian ja Romanian Sapard-ohjelmien metsitystä, tuottajaryhmiä tai maatalouden ympäristötoimenpiteitä koskevat monivuotiset maksusitoumukset voitaisiin ottaa mukaan ohjelmakauden 2007–2013

maaseudun kehittämisohjelmiin ja rahoittaa Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto).

Kroatialle myönnettiin 25. helmikuuta 2008 lisää liittymistä valmistelevaa tukea kaudeksi 2007–2013, kun komissio hyväksyi Kroatian maatalouden ja maaseudun kehittämisohjelman IPA:n osa-alueella V.

6. TULEVA KEHITYS

Vaikka kaikki Sapard-ohjelmat on pantu täytäntöön, kahdeksan uuden jäsenvaltion loppuerät on maksettu tai peritty takaisin ja komissio on saanut Bulgarian, Romanian ja Kroatian loppumaksatushakemukset, Sapard-ohjelmaan liittyy vielä vuoden 2009 jälkeen keskeneräisiä tapahtumia ja toimia, joista on syytä mainita seuraavat:

– Bulgarian, Romanian ja Kroatian Sapard-ohjelmien loppuerät voidaan maksaa 8. maaliskuuta 2007 annetun asetuksen (EY) N:o 248/2007 9 artiklan mukaisesti vasta, kun

  - komissiolle on toimitettu varmennettu menoilmoitus
  - komissiolle on jätetty täytäntöönpanoa koskeva loppukertomus ja komissio on hyväksynyt sen
  - tilien tarkastamista ja hyväksymistä koskeva päätös on annettu.

– Monivuotisen rahoitussopimuksen mukaan vuonna 2004 EU:n jäseniksi liittyneiden kahdeksan Sapard-tuensaajamaan on hankkeen loppumaksua seuraavien viiden vuoden aikana edelleen tarkastettava, ettei hankkeisiin ole tehty suuria muutoksia, ja kirjattava velat velallisluetteloon siihen asti, kun kaikki velat on saatu tai kirjattu luottotappioksi velallisluetteloon kirjaamista seuraavan toisen vuoden lopussa. Saadut ja luottotappioiksi merkityt määrät on ilmoitettava komissiolle, joka perii ne takaisin. Tätä varten on otettu käyttöön vuotuinen raportointimenettely komission ja niiden kahdeksan jäsenvaltion välillä, joiden osalta loppuerät on jo maksettu.

7. PÄÄTELMÄT JA TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISEN ARVIOINTI

Sapard-välineen kokonaisvaikutusta kymmenen Sapard-tuensaajamaan tavoitteiden saavuttamiseen on arvioitu yksityiskohtaisesti Sapard-ohjelman aiemmissa vuosikertomuksissa.

Sapard-ohjelmasta rahoitettujen toimenpiteiden todettiin yleisesti edistävän kestävää talouskehitystä, ympäristön tilan, elinolojen ja maaseudun infrastruktuurin parantamista sekä työpaikkojen perustamista maaseudulle. Tilainvestoinneilla ja elintarviketeollisuuteen tehdyillä investoinneilla autettiin maatalousalaa liittymisvalmisteluissa ja edistettiin erityisesti EU:n vaatimusten täyttämistä.

Sapard-ohjelman toimenpiteiden täytäntöönpanosta ja siihen tarvittujen rakenteiden käyttöönotosta saatua kokemusta hyödynnettiin liittymisen jälkeen Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta ja Euroopan maatalouden tukirahastosta rahoitettavien

maaseudun kehittämisohjelmien valmistelussa samoin kuin Kroatian Ipard-ohjelman valmistelussa.

Vuonna 2009 tehtiin kahdeksasta jo päätetystä ohjelmasta jälkiarviointi.

Arviointien yhteenvetona voidaan todeta, että maatalous- ja jalostusinvestointeja koskevissa toimenpiteissä liittymistä edeltävien Sapard-varojen käyttö olisi suhteellisen tuloksellista. Niillä parannettiin kilpailukykyä ja tulotasoa paremminkin yksittäisen tuensaajan tasolla kuin alakohtaisesti. Alakohtaisella tasolla vaikutukset jäivät Sapardin talousarvion rajoitteiden vuoksi vähäisemmiksi.

Vaikutukset maaseututalouksiin ovat yleisesti merkittäviä paikallisten mikroyhteisöjen tasolla. Suhteellisen pienen talousarvion vuoksi Sapard-ohjelman vaikutus ei ollut kovin suurta alueellisella eikä kansallisella tasolla.

Koska ”*taloudellisen toiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen*” -toimenpiteen osuus talousarviosta oli pieni, Sapard ei merkittävästi vähentänyt riippuvuutta maataloudesta maaseudulla.

Arvioinneissa vahvistettiin myös Sapardin myönteinen vaikutus EU:n varojen hallintoon ja valvontaan liittyvien institutionaalisten rakenteiden perustamiseen, työpaikkojen luomiseen ja säilyttämiseen, teknologian nykyaikaistamiseen ja – välillisesti – ympäristöystävällisten tekniikoiden käyttöönottoon.

Horisontaalisen yhteenvetokertomuksen jo päätetyn kahdeksan ohjelman jälkiarvioinneista on määrä valmistua vuoden 2010 loppupuoliskolla. Kun Bulgariassa, Romaniassa ja Kroatiassa meneillään olevat ohjelmat on saatu päätökseen ja niistä on laadittu jälkiarvioinnit, niistä laaditaan vastaavanlainen horisontaalinen arviointi.